

Треба звертати увагу на реакцію дитини на казку, її окремі фрагменти. І слова, і поза, і жести, і міміка – усе це може вказувати, захоплений малюк змістом казки чи йому нудно. Якщо увага дитини зосереджена на сюжеті, Ви – на правильному шляху. Якщо казка йому не цікава, це може свідчити про те, що або дитині не цікаво, або вона ще не готова її сприйняти. Якщо дитина просить читати або розповідати ту ж саму казку декілька разів, це вказує на те, що вона засвоює новий досвід, переживаючи його разом із героєм. Це дає дитині поняття, як можна поводитися в подібній ситуації. Обираючи казку, аналізуйте, що саме Ви бажаєте «донести» до дитини [4, 87-89с.].

Казкотерапія має неабияке значення у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, адже за допомогою неї можна працювати з агресивними, невпевненими, сором'язливими, тривожними дітьми, з проблемами сорому, провини, брехні, із різного роду психосоматичними захворюваннями, а також розвивати пізнавальну, моральну та етичну сфери дошкільнят. Крім того, процес казкотерапії дозволяє дитині актуалізувати свої проблеми, а також побачити різні шляхи їх вирішення.

Казка вчить радіти і сумувати, переживати, співчувати і знаходити вихід, спонукає до мовного контакту. Використання казок для корекції негативних станів і проявів у дітей з особливими освітніми потребами спрямоване на формування відношення до персонажу, дії на емоційному рівні, прояву власних позицій поведінки, необхідних для соціалізації; ідентифікації власного «Я» з тим або іншим персонажем, пізнання чарівних загадкових проявів життя; колективна участь у спільних діях; розширення кругозору, ознайомлення з жанрами народної художньої культури. Тож, у такому контексті значення казкотерапії розширюється до «соціальної адаптації», а значить, вирішує основні проблеми виховання дитини.

Список використаних джерел

1. Дубинська О. Казкотерапія як засіб розвитку творчих здібностей дошкільників / О. Дубинська // Психолог дошкілля. – 2014. – №10. – С. 12-13.
2. Садова І. Основи дефектології : підручник / І. Садова. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. – 303с.
3. Сак Т. Якщо у вашому класі навчається дитина з особливими потребами / Т. Сак // Початкова школа. – 2014. – №4. – С. 50-51.
4. Ткач Р. М. Сказкотерапия детских проблем / Р. М. Ткач. – СПб. : Речь; М. : Сфера, 2008. - 118 с.
5. Казкотерапія як потужний арт-терапевтичний засіб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <https://teddyclub.info/rozvagi/kazki/kazkotepiya-yak-potuzhniy-art-terapevtichniy-zasib>

Науковий керівник: викладач А. В. Стрілець

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Л. Б. Лук'яненко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Сучасна ситуація в розвитку школи висуває на перше місце піклування про різносторонній розвиток учня, як особистості, враховуючи його інтереси, особливості, нахили. Суворі вимоги, адміністративні заходи безсилі, якщо в учня немає потреби навчатися, якщо пізнавальна діяльність для неї позбавлена барвистого життєвого змісту. Однією з важливих умов ефективності навчання є його позитивна мотивація, складовою частиною якої виступають пізнавальні інтереси школярів. Тому формування пізнавальних інтересів учнів можна вважати одним із першочергових завдань, спрямованих на підвищення активності школярів у процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Проблема формування пізнавальних інтересів школярів розглядалася, вивчалася, отримала своє обґрунтування у працях відомих педагогів: Я. Коменського, С. Русової, К. Ушинського, Г. Щукіної, які детально досліджувала дану проблему у своїх теоретико-експериментальних роботах. До цієї проблеми неодноразово поверталися у своїх роботах Н. Бібік, О. Скрипченко, О. Киричук, Б. Друзь, О. Савченко, В. Сухомлинський та інші. У дослідженнях В. Лозової, О. Савченко відзначається, що при наявності інтересу знання засвоюються усвідомлено, а за його відсутністю – формально.

Пізнавальний інтерес – це емоційно усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості, звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів безпосередньо цієї діяльності [1, 7]

Формування пізнавальних інтересів – це довготривалий процес. Він потребує певних умов і залежить від педагогічного керівництва, від правильного встановлення органічної єдності системи науки, системи пізнання цієї науки та системи її викладання в школі. Учні здобувають дієві знання тоді, коли під чітким керівництвом учителя активно, з інтересом працюють над джерелами знань. Необхідно виокремити основні етапи процесу формування пізнавального інтересу:

1. Підготовка ґрунту для появи пізнавального інтересу – створення умов, які сприяють виникненню потреби в знаннях і відповідному виді діяльності;
2. Формування позитивного ставлення до навчального предмету і діяльності;
3. Організація діяльності, в якій формується справжній пізнавальний інтерес [2, 41].

Формування позитивного ставлення до навчальної діяльності залежить від багатьох умов, насамперед від знання вчителем готовності дитини до навчання як до серйозної відповідальної і наполегливої праці; від знання вчителем ставлення особистості до школи, до знань, до навчальних предметів та зміни цього ставлення протягом тривалого періоду; від організації навчально-виховного процесу, зокрема використання дитячих можливостей до засвоєння знань [3, 35].

Важливою умовою виховання пізнавальних інтересів у навчанні є стимулювання в учнів вольових зусиль, які нерозривно пов'язані з розв'язанням пізнавальних і практичних завдань. Справжній пізнавальний інтерес обов'язково передбачає прояв вольових зусиль, напруження інтелектуальних і вольових сторін особистості, оскільки це інтерес до глибоких та складних процесів пізнавальної діяльності. Вольові зусилля особистості спонукає така організація діяльності, яка завершується відчутним для учнів результатом. Частіше за все цьому служить єдність пізнавальної та практичної діяльності, єдність навчання та праці, практичної роботи, в яких учень постає перед необхідністю докласти більше зусиль та наочно бачить результати своєї діяльності [4, 59].

У практиці педагогічної діяльності застосовуються різні шляхи формування пізнавального інтересу молодших школярів: через організацію спільної і колективної навчальної діяльності, поєднання різних методів і форм навчання, створення ситуації проблемного навчання, взаємозв'язок різних видів діяльності тощо. Проте, продуктивне формування пізнавального інтересу молодших школярів неможливо без продуманої системи керівництва цією діяльністю. Основою якої, даля учня початкової школи, служить обережне і легке «підштовхування», спрямування, що виходить з дитячої природи та повністю виключає відкритий тиск і грубий примус [5].

Одним з важливих засобів формування пізнавального інтересу є застосування найбільш ефективних методів навчання, завдяки яким увага учнів спрямовується не

тільки на досягнення кінцевого результату дій, а й безпосередньо на саму пізнавальну діяльність, на оволодіння прийомами самостійної розумової праці. Відсутність таких прийомів є однією з основних причин неуспішності учнів, їх не бажання вчитися [6, 61].

Додатковим джерелом підтримки інтересу є метод заохочення вчителем проміжних і кінцевих результатів навчальної діяльності. Тому, трудомісткий або довготривалий навчальний процес необхідно переривати, його проміжні позитивні результати підкріплювати, причому подібні запобіжні заходи повинні носити не епізодичний, а систематичний характер.

Не менш значущим є метод створення ситуації успіху, оскільки успішне виконання попереднього завдання підвищує інтерес до наступного, і навпаки, невдача з попереднім завданням послаблює інтерес до виконання наступного. Психологічна роль успіху виступає у двох аспектах: як передумова інтересу і як додатковий мотив, що зміцнює інтерес. Спочатку успіх створює позитивний емоційний фон, який потрібен як передумова інтересу, а потім вже наявний інтерес створює ще більший успіх, який, в свою чергу, служить подальшому подальшому розвитку і зміцненню інтересу [6, 62].

Нами проведено експериментальне дослідження у 3-Б (25 учнів) та 3-А (24 учнів) експериментальному та контрольному класах на базі Чорнобаївської загальноосвітньої школи I-III ступенів, Чорнобаївської районної ради, Черкаської області. У ході експерименту було розроблено систему вправ на формування пізнавального інтересу та впроваджено дані вправи у навчальний процес у експериментальному класі. Результатами тестування з визначення рівня пізнавальних інтересів учнів експериментального та контрольного класів встановлено, що пізнавальні інтереси краще сформовані в учнів експериментального класу. Учні мали такі результати: 48 % учнів мали високий рівень пізнавальних інтересів, 36 % - середній і лише 16 % низький, що є значно вищими від показників контрольного класу.

Кількісні показники наприкінці експерименту в експериментальному класі на всіх рівнях кращі, ніж у контрольному. Зокрема, якщо у контрольному класі високого рівня сформованості знань досягли 24 % учнів, то в експериментальному класі цей показник становить 48 % учнів. Середнього рівня досягнуто в обох класах порівну - 36%. Позитивним є також той факт, що в експериментальному класі кількість учнів низьким рівнем сформованості навчальних досягнень значно менша, ніж у контрольному класі.

Можна зробити висновок, що за результатами дослідження встановлено, що розроблені вправи вплинули на формування пізнавального інтересу молодших школярів експериментальних класів.

Отже, формування пізнавального інтересу є важливе особистісне утворення, яке стимулює пізнавальну активність учнів і тим самим сприяє розвитку розумової, психічної, соціальної сфери особистості, створює умови для формування творчої навчальної діяльності учнів, впливає на результати процесу навчання. Саме інтерес допомагає зняти інтелектуальну напругу, стимулює прагнення до знань, які засвоюються легше та вільніше.

Список використаних джерел:

1. Комарніцька Т. І. Розвиваємо пізнавальний інтерес / Т. І. Комарніцька. // Шкільний світ. – 2017. – №7. – С. 7–11.
2. Кузьо О. П. Пізнавальні інтереси молодших школярів / О. П. Кузьо. // Початкова освіта. – 2015. – №21. – С. 39–55.
3. Бондар А. Я. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення / А. Я. Бондар, Н. Г. Макаренко. // Київ. – 2014. – №162. – С. 32–37.

4. Назарець Л. М. Формування пізнавального інтересу учнів / Л. М. Назарець. // Обдарована дитина. – 2009. – №7. – С. 59-61.
5. Головка Р. П. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/5/Golovko.pdf>
6. Назарець Л. М. Формування пізнавального інтересу учнів / Л. М. Назарець. // Обдарована дитина. – 2009. – №4. – С. 61–65.

Науковий керівник: к.п.н., доцент Т. С. Нінова

РОЗВИТОК НАВИЧКИ ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Л. А. Міцевич

Черкаський національний університет імені Б.Хмельницького

Тотальна гуманізація життя пов'язана насамперед із поліпшенням людських взаємин. У цьому контексті великого значення набуває проблема розвитку найвищих почуттів, особливо моральності. Саме моральність характеризує духовну людину, надихає її на важливі справи та благородні вчинки. Ця якість особистості не є вродженою, вона формується у процесі взаємодії з членами родини, навчального закладу та суспільства.

Одним із важливих чинників морального розвитку особистості є емпатія. Емпатія передбачає поєднання властивостей та якостей особистості дитини, у яких виявляється співвідношення свідомості, поведінки, емоцій та настрою, що позначаються на спілкуванні та навчальній діяльності. Саме навчання є провідною діяльністю в період молодшого шкільного віку. Для його ефективності необхідно встановити позитивний контакт і ефективно спілкування вчителя з учнем, що у сучасній школі є специфічним, складним, багатограним та різноплановим процесом. На думку І. Зязюна таке спілкування передбачає взаємну гуманістичну установку, розуміння почуттів, співпереживання та взаємодію співрозмовників [4, с. 114].

Емпатійне спілкування дозволяє вчителю глибоко сприймати внутрішній світ дитини, її емоції та змістові відтінки, налагодити співзвучність переживань, узгодити соціальні очікування через створення загального емоційно-інтелектуального контакту і сприяти їх реалізації, діяти в інтересах учня [5, с. 158].

Емпатія може бути вродженою здатністю, що дуже яскраво простежується у малюків. Якщо заплакав один – його обов'язково підтримають інші. Дитина має адекватно сприймати емоції інших людей, бути здатним до співпереживання, співчуття, милосердя. Все це допоможе їй адаптуватися в сучасному світі: правильно встановлювати міжособистісні відносини, контролювати свої власні. Емпатія також розглядається як навичка, що набувається в процесі соціалізації і передбачає здатність приймати соціальні ролі й установки інших, намагаючись не враховувати власні упередження, інтерпретації і по-справжньому прислухаючись до іншої людини. Важлива роль у формуванні навички емпатії належить батькам. Адже порушення контакту з батьками травмує психіку дитини і негативно впливає на розвиток здатності до співпереживання. Далі до цього процесу приєднуються вихователі та вчителі.

Перед педагогами постає завдання розвивати не тільки навички грамотного письма, обчислювальні навички, а й уміння відчувати, співпереживати. Виникає питання: «Як вчителю розвинути навичку емпатії в учнів?» Для реалізації цих завдань, вчитель має переш за все сам володіти емпатійністю та проявляти її у спілкуванні з учнями класу. Якщо ця якість не притаманна педагогу, то її слід обов'язково розвинути.